

Diplomitöö
370491

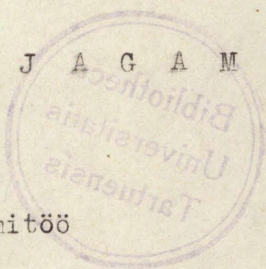
Heldur ESTER

Prof. E. Jämsk
hindamisena
Memento

13 VII 42.

R. V.
SISSEKIRJUTAJA
13. juulil 42
136
TARTU

P Ä R A N D I J A G A M I N E

Diplomitöö

Dr. A. Jämsk

14.7.42

[Signature]

A 2567

Tallinn 1942

Lõpetanud õigusteaduskonna 21. vii 1942.a.

S i s u k o r d

=====

	lk.
S i s s e j u h a t u s	3
§ 1. Pärandi jagamise algatamine ja edasilükkamine .	5
§ 2. Pärandi koostis	16
1. Pärandi koostise kindlaksmääramine	16
2. Juurdearvamine /collatio/	18
§ 3. Pärandi tehniline jagamine	30
1. Üldiselt	30
2. Kohtulik jagamine	31
3. Vallasvara jagamine	33
4. Kinnisvarade jagamine	36
O s u n d a t u d t e o s e d	42

S i s s e j u h a t u s

Isiku surmaga kustuvad temaga seotud isiklikku laadi õigussuhted. Püsima jäävad aga temaga seotud varanduslikud õigussuhted. Peale inimese surma jäävad temast järele väga mitmekesised varalised õigused ja kohustused, mis isiku surmaga on kaotanud oma kandja. Õiguskord on huvitatud, et õigussuhted, mis olid seotud mõne juba surnud isikuga, ei mõjaks häirivalt kogu õiguslikule käibele. Sellest lähtudes nõuab õiguskord, et isikust järelejäävad õigussuhted oleksid õigusliku käibe huvides korraldatud. Seetõttu on isikule antud õigus teha enne surma korraldusi oma järelejääva varanduse kohta. Kui isik ei kasuta temale seaduse poolt antud võimalust teha korraldusi oma järelejääva varanduse kohta, astub seadus vahele ja reguleerib ise oma sätetega nende saatust. Vastavalt meie kehtivale õigusele võimegi p ä r i m i s õ i g u s t defineerida kui i s i k u v õ i m e t a d t u d a s u r n u d v õ i õ i g u s l i k u l t s u r n u k s t u n n u s t a t u d i s i k u v a r a õ i g u s l i k e s u h e t e k o g u m i s - s e¹.

Nagu juba mainitud, on iga isik õigustatud tegema korraldusi oma surma puhuks järelejääva varanduse suhtes. Pärandaja korraldus-

1

Erdmann, C., System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland, Bd. III: Erbrecht, Riga 1892, lk. 5.-
BES § 1693.

te puudumisel reguleerib tema varanduse saatust seadus oma sätetega. Need normid või korraldused rakenduvad pärandi avanemisega, mille all mõistetakse senise varandusõiguslike suhete kandja surma või õiguslikku surnuks kuulutamist². Õiguslike alustena, mille põhjal pärandaja järeletulejad või teised isikud kutsutakse pärimisele, esinevad seadus, testament ja leping³.

Pärimisõigus sisaldab hulk norme, mille alusel toimub pärandi ülemineku reguleerimine pärijaile. Kuna siin on tegemist vägagi komplitseeritud ja mitmekesiste õigussuhetega, võime eristada pärandi ülemineku käigus üksikuid erifaase. Ühena nende faaside seas esineb pärandi jagamine, mida alljärgnevalt asumeegi vaatlema.

² Erdmann, op. cit., lk. 9. - Lex cit., §§ 1691, 1693.

³ Ib., §§ 1699, 1700.

§ 1. Pärandi jagamise algatamine
ja edasilükkamine.

Kui pärijaile on määratud pärandist kindlad osad, pole nad sellega sunnitud veel pärandit ühiselt kasutama. Iseenesest on küll võimalik, et pärijad kasutavad pärandit ühiselt ning jaotavad pärandist saadavad tulud omavahel vastavalt pärandiosade suhtelisele suurusele. Alati pole pärandi selline ühiskasutamine mõeldav ja pealegi võib ^{tulla} selle tagajärjel rahulolematusi üksikute pärijate poolt, mis võivad viia pärijate omavaheliste tülideni ja koguni protsessideni. Et hoiduda pärandistest omavahelistest tülidest ja asjatuist protsessidest, on pärijatele antud võimalus jagada omavahel pärand peale pärandiosade kindlaksmääramist.

Üldreeglina ei saa kedagi kohustada jääda pärandi ühisele valdusele⁴. Kuid samuti ei saa kedagi kohustada nõuda pärandi jagamist. Pärandi jagamist on õigustatud nõudma iga kaaspärija⁵. Pärija ei saa aga pärandi jagamist nõuda otsekohe peale pärandiosade kindlaksmääramist. Selleks on ta õi-

⁴ Ib., 2685.

⁵ Ib.

gustatud alles peale 30 päeva möödumist
pärandaja surmast⁶. Ei soovi kõik kaaspärijad pärandi jagamist ja
tahavad jätkata pärandi ühiskasutamist ja -valdust, võivad need
pärijad oma pärandiosade suhtes jätkata ühisvaldust ja -kasuta-
mist⁷.

Pärandi jagamist ei taksita asjaolu, et mõni pärijaist on ala-
ealine. On mõni pärijaist alaealine, toimib eestkostja tema asemel.
Nõuab aga alaealine pärija ise pärandi jagamist, vajab ta selleks
peale eestkostja osavõtu veel vaestelastekohtu nõusolekut⁸.

Peale kaaspärijate on õigustatud pärandi jagamist nõudma ka
isikud, kes on astunud nende asemele, sest nt. pärandi võõrandamise
korral lähevad pärija õigused pärandi suhtes üle pärandi ostjale
jne. Nii on pärijate kõrval veel pärandi ostja ja universaalne fidei-
komissaar õigustatud nõudma pärandi jagamist⁹. See õigus ei kuulu
aga singulaarsetele õigusjärglastele, nagu legataar jt.¹⁰

TsE on asunud pärandi jagamise suhtes üldiselt kehtiva õigu-
se seisukohale. Vaatamata üldrežiimi allesjätmisele, on tehtud mõned

6

Ib., § 2686.

7

Ib., § 2687.

8

Ib., § 2688.

9

Ib., § 2691.

10

Erdmann, op.cit., lk. 466.

üsna olulised muudatused. Pärandi jagamist ei võeta ette, kui pärand on sedavõrd väike, et selle jagamise korral ei oleks võimalik pärandaja alaealisi lapsi ülal pidada. Sel juhul on pärandaja üledalunud abikaasal õigus pärandit jagamatult valitseda ja kasutada kasutusvalduse eeskirjade järgi hoolduskohtu järelevalvel¹¹.

Ka BGB järgi on iga pärija õigustatud nõudma pärandi jagamist¹². Pärandi jagamist ei võita toimetada, kui pärandiosad pole tuvastatud põhjusel, et on oodata mõne kaaspärija sünnimist¹³. On selle oodatava kaaspärija sünni tõttu ainult osa kaaspärijate osad kindlaks määrata, võib nende kaaspärijate suhtes, kelle pärandiosad juba kindlad on ja ühe kaaspärija juurdetulekuga enam ei muutu, jagamine läbi viia¹⁴. Samal alusel ei saa asuda pärandi jagamisele, kui pole veel toimunud mõne vallaslapse abieluliseks kuulutamise või lapsendamise, mis pärandaja poolt enne tema surma oli algatatud ja mille alusel laps muutub pärimisõiguslikuks¹⁵. Ka pole

11

TsE § 847.

12

BGB § 2042.

13

Lex.cit., § 2043, lg. 1.

14

Windscheid, B., Lehrbuch des Pandektenrechts, Bd. III, 9. Aufl., bearbeitet von Dr. Th. Kipp, Frankfurt am Main 1906, lk. 507.

pärandi jagamine võimalik, kui pärandaja poolt on pärijaks nimetatud mõni sihtasutis, kellelt puudub nõusolek¹⁶ või pole pärandi vastuvõtmisest pärijaks nimetatud juriidiline isik teatanud¹⁷.

Iga kaaspärija on õigustatud nõudma pärandi jagamise e d a s i l ü k k a m i s t, kui on möödunud tähtaeg, mille jooksul pärandaja võlausaldajad pidid end teatama või mille mõni kaaspärijaist iseseisvalt andis pärandi võlausaldajale endist teatamiseks¹⁸.

Pärandi jagamise e d a s i l ü k k a m i s e nõudlus on ka siis õigustatud, kui taotlus kuulutamise toimetamiseks või ühe kaaspärija poolt võlausaldajale nõudmine endist teatamiseks järgneb v i i v i t a m a t u l t¹⁹.

Üldreeglid, et 30 päeva jooksul peale pärandaja surma ei või nõuda pärandi jagamist, esinevad mõned erandid. Nende erandite sihiks on kaitsta ühe abikaasa surma puhul üleelanud abikaasa huvisid. Vastavasisulised normid pole aga ühtlased ning erinevad vastavalt sellele, kas on tegemist lastega või lasteta lesega

15 Lex.cit., §§ 2043, lg. 2., 1733, 1753.

16 *ib.*, § 2043, lg. 2.

17 Windscheid, op.cit., *ib.*

18 Lex.cit., §§ 2045, 1970, 2061.

19 *ib.*, § 2045.

või vastavalt üksikuile partikulaarõigustele. Kokkuvõtlikult oleks üleelanud abikaasa kaitse pärandi kohese jagamise vastu järgmine:

Liivimaa maaõiguse järgi ei ^{saa} lesknaiselt keegi 30 päeva jook-
sul peale mehe surma nõuda pärandi jagamist²⁰. Lastega lesknaine
Liivi- ja Eestimaal ja lastega leskmees Eestimaal jääb kogu oma
elujaks surnud abikaasa pärandi valdajaks ja pärandi jagamisele
asumine oleneb täielikult tema enese soovist²¹. Pärandi jagamisele
ei või teda sundida ka täisealised lapsed, väljaarvatud juhul, kui
ta uuesti abiellub²². Ka surnud abikaasa varasemast abielust põlvnevad
lapsed ei saa sundida üleelanud abikaasat pärandit jagama²³. Las-
teta lesknaine m a a õ i g u s t e ^{järgi} jääb mehe pärandi valda-
jaks ja vilikasustajaks üheks aastaks ja 6 kuuks peale mehe sur-
ma²⁴, millise aja möödumisel ta on kohustatud asuma pärandi jaga-
misele. Samasse seisundisse on asetatud maaõiguste järgi ka las-
teta leskmees²⁵. Lastega leskmees Liivimaal jääb surnud naise pä-
randi vilikasustajaks kuni laste täisealiseks saamiseni. Täiseali-

20

BES § 1768.

21

Lex. cit., §§ 1711, 1759.

22

Ib., §§ 1712, 1759, 1761.

23

Ib., § 1713.

24

Ib., §§ 1742, 1743.

25

Ib., §§ 1765, 1757.

liseks saanult on iga laps õigustatud oma osa pärandist välja nõudma²⁶.

L i n n a õ i g u s t e järgi jääb üleelanud abikaasa teise abikaasa pärandi vilikasustajaks ja valdajaks kogu oma eluajaks. Ta on kohustatud pärandit jagama ainult uuesti abiellumise puhul²⁷. Eestimaal jääb pärand jagamata ka juhul, kui surnud abikaasal on jäänud järele lapsed varasemast abielust²⁸. Pärandi jagamist toimetatama ei saa sundida ka rasedat lesknaine²⁹. Kui lapsed on pärandi avanemisel juba abielus, jääb lesknaine Eestimaal ikkagi kogu pärandi valdusse ja teda ei saa sundida toimetama jagamist³⁰.

Üleelanud abikaasa on Eestimaal linnaõiguse järgi kohustatud toimetama pärandi jagamist, kui ta³¹:

- 1/ abiellub uuesti,
- 2/ astub kloostrisse või "jumalamajja",
- 3/ keeldub andmast tütardele abiellumisel kaasvara või oma majapidamist asutavale pojale osa pärandist oma majapidamise loo-

26

Ib., § 1753.

27

Ib., §§ 1823, 1807, 1845.

28

Ib., § 1845

29

Ib., §§ 1824, 1847.

30

Ib., § 1848.

31

Ib., § 1857.

miseks.

BES § 1857 määrab, et ellujäänud abikaasa on kohustatud pärandit lastega jagama, kui ta uuesti abielluda kavatseb. Tähendab, lastel on õigus pärandi jagamist nõuda, kui nende vanem on uuesti abiellunud. Seda laste õigust põhjustab juba nende vanema uuesti abiellumise fakt, ja seadus ei nimeta ühtegi asjaolu, mis seda õigust kitsendaks või määraks selle õiguse teostamiseks mõne aja või isegi võtaks neilt selle õiguse. Sellest peab järeldama, et laste õigustele nõuda pärandi jagamist ühe oma vanema uuesti abiellumise tõttu, ei avalda mingit mõju asjaolule, et nende vanem on uuesti leseks jäänud.

Samuti on tähtsusetu laste õiguste suhtes pärandi jagamist nõuda asjaolul, et lapsed on ühes ellujäänud abikaasaga kinnitatud pärimisõigustesse jagamatult. Nagu öeldud, on lastel õigus pärandi jagamist nõuda, kui see ei ole nende kohustus. Nead võivad jagamatult ellujäänud vanemaga pärandit vallata niikaua kui nad seda soovivad. Nad võivad seda teha ilma kohtulikult pärimisõigustesse kinnitamata, aga nad võivad ennast ka kohtul pärimisõigustesse kinnitada lasta /TKS § 2019/. Pärimisõigustesse kinnitamata jagamatult ja isegi peale oma vanema uuesti abiellumist ei võta lastelt õigust pärandi jagamist nõuda. Selline pärimisõigustesse kinnitamine jagamatult ja isegi peale oma vanema uuesti abiellumist ei võta lastelt õigust pärandi jagamist nõuda. Selline päri-

misõigustesse kinnitamine võib ainult väljendada taht, et pärimisõigustesse kinnitamise ajal pärandi jagamist ei soovita, kuid ei tähenda loobumist õigusest pärandi jagamist nõuda, kui pärija seda heaks arvab³².

BES sisalduvad partikulaarsed normid abikaasade jagamatu pärandi kasutamise kohta on TsE-s ühtlustatud. Üleelanud abikaasa võib pärandit jagamatult valitseda ja kasutada kuni kõigi laste täisealiseks saamiseni või kuni alaealiste laste ülalpidamise tagamiseni muul viisil. Kui üleelanud abikaasa valitseb ja kasutab pärandit sedavõrd korratult, et see kahjustab alaealiste laste ülalpidamist, siis võib hoolduskohus pärandi valitsemise ja kasutamise õiguse üleelanud abikaasalt ära võtta ning määrata pärandi valitsemiseks erilise hooldaja³³.

B G B annab üleelanud abikaasale õiguse jätta abikaasade ühisvara enda valitsemisele ja kasutamisele, kui nende vahel kehtis varaühisus ja abielust põlvnevad lapsed on elus. On aga surnud abikaasal järeletulejaid, kes ei põlvne sellest abielust, päriavad need oma osa ikkagi koguvarandusest. Surnud abikaasa osa ühisvaras ei kuulu pärandisse³⁴.

32

Rk. Tso. toim. nr. 164 K - 1938, C r ü n t h a l, T., Riigikohtu Tsiviilosakonnas 1938. a. lahendatud küsimused, Tallinn 1939, lk. 105 ja 106.

33

TsE § 848.

34

BGB § 1483.

Pärandi jagamises esineb mitme pärija nimetamise loomuliku järeldusena. Olenevalt sellest on pärandi jagamisele asumine tehtud sõltuvaks pärandaja või kaaspärijate tahtest. Nii võib pärandaja omakorraldusega või kaaspärijad omavahelise kokkuleppega pärandi jagamise edasi lükata, aga mitte seda täiesti keelata³⁵. Kuna seaduses pole antud mingit kindlat ajalist piiri, mille jooksul peab jagamine toimuma - BES-s sisaldub ainult nõue, et määrataks kindel aeg - võib teoreetiliselt pärandi jagamine lükkuda vägagi pika aja peale edasi .

TsE on toonud sellesse korda olulise muudatuse. Pärandi jagamise edasilükkamine pole enam jäetud pärandaja või pärijate täieliku eratahteavalduse võimkonda. Pärijad võivad küll kokku leppida pärandi jagamise edasilükkamiseks, kuid sellesisuline ^{kokkulepe} on kehtiv mitte üle 10 a a s t a. Kui 10 aasta möödudes pole teostatud pärandi jagamist, tuleb see kohe ette võtta³⁶. Ka on TsE-s kitsendatud pärandaja õigus keelata teatavaks ajaks pärandi jagamise vara suhtes, mille kohta tal on õigus teha korraldusi surma korraks. Ta võib pärandi jagamise keelata mitte kauemaks kui 30 aastaks, arvates pärandi avanemisest³⁷.

35
BES §§ 2689, 2690.

36
TsE § 849.

37
Lex.cit., § 850.

Erinevalt meie õigusele ei anna BGB erilisi eeskirju, mis sätiksid pärandi jagamise edasilükkamist kaaspärijate kokkuleppe põhjal ja siin tulevad kohaldamisele iga ühisomandi suhtes kehtivad eeskirjad³⁸. Kaaspärijail on võimalus omavahelise kokkuleppega pärandi jagamist edasi lükata teatava aja peale või alatiseks³⁹. Pärandi jagamise edasilükkamine teatava aja peale või alatiseks on teataval määral siiski suhtelise tähtsusega. Nimelt juhul, kui üks kaaspärijaist sureb, loetakse kokkulepe, millega jagamine edasi lükati in debio korral kaaspärija surmamomendist arvates kehtetuks⁴⁰. Vastavasisulise kokkuleppe lõpetamist võivad kaaspärijad nõuda ainult mõjuva põhjuse olemasolu puhul. Samuti võidakse mõjuva põhjuse puhul loobuda ülesütlemiseks ettenähtud tähtajast, kui see oli lepingus ette nähtud. Mõjuvaks põhjuseks loetakse nt. seda, kui ühelt kaaspärijalt ei saad~~en~~am nõuda ühiskasutamist⁴¹. Kui kaaspärijad on sõlminud kokkuleppe pärandi jagamise edasilükkamiseks, on see kokkuleppe siduv ka nende erijärglastele, On üks kaaspärijaist oma osa pantinud ja usaldajal on õigus seda osa nõuda, võib usaldaja vaatamata kokkuleppele nõuda ühiskasutamise lõpetamist⁴².

38

BGB § 2042, lg. 2.

39

Lex. cit., § 749, lg. 2.

40

Ib., § 750.

41

Bürgerliches Gesetzbuch, 11. Aufl., herausg. von O. Fischer u. E. Ebert, München 1921, § 749, nota 4, lk. 510.

Pärandajal on samuti õigus viimses tahteavalduses tehtud korraldusega pärandi jagamist edasi lükata või seda siduda ülesütlemistähtajaga.⁴² Siinjuures tulevad pärandaja suhtes rakendamisele samad reeglid, mis kaaspärijategi suhtes⁴³. Kuid pärandaja ei või siiski pärandi jagamist kauemaks kui 30 aastaks edasi lükata. On ta määranud, et jagamist ei tohi varem ette võtta, kui ühe kaaspärija elus teatav sündmus on toimunud, võib jagamine viibida ka üle 30 aasta⁴⁴. Kui selleks kaaspärijaks on mõni juriidiline isik, jääb püsima 30 aastane ajapiir⁴⁵. On pärandaja määranud järelpärija või legaadi, võib ta jagamist edasi lükata kui järelpärija astub pärimisõigustesse või legaati pärandub. Sel juhul on kehtivad ajamäärad, mis on püsitatud järelpärimise või legaadi jaoks⁴⁶.

42

Lex.cit., § 751.

43

Ib., §§ 749, lg. 2 ja 3, 750, 751.

44

Ib., §§ 2044, lg. 2. - Vrd. ib., §§ 2109, lg. 1. p. 1; 2163, lg. 1. p. 1.

45

Ib., § 2044, viimane lause.

46

Ib., § 2044.

f

§ 2. Pärandi koostis.

1. Pärandi koostise kindlaksmääramine. - Kui on suudetud kokku leppida, millal ette võtta pärandi jagamine, tuleb kindlaks määrata pärandi koostis, sest peab ju valitsema selgus selles suhtes, mis õieti kuulub jagamisele. Selleks on vaja teada, millised esemed, õigused ja kohustused pärandaja poolt mahajäetud varandusest tulevad arvestada jagamisele kuuluva pärandi hulka ja millised mitte.

Pärandi koostise täpseks kindlaksmääramiseks tuleb:⁴⁷

- 1/ arvesse võtta üksikute pärijate poolt juba ette saadud osad ja need pärandile juurde arvata /collatio instituit/,
- 2/ peale pärandaja surma jagamatule pärandvarale juurde tulnud viljad ja muud juurdetulnu juurde arvata,
- 3/ eraldada kõik pärandisse sattunud võõras vara,
- 4/ täita legaadid, mille tasumisel pärandaja pole pannud üksikule pärijale, vaid mis tulevad tasuda pärandist kui tervikust⁴⁸,
- 5/ õiendada kõik pärandil lasuvad võlad. Neid võlgu pole vaja otsekohe tasuda ja on küllaldane nende tuvastamine, kuna pärijad võivad nende tasumise üle usaldajatega kokku leppida ja võlad

47

BES § 2692. - TsE § 851.

48

Vt. ka BES § 2181.

omavahel kokkuleppe alusel jagada⁴⁹,

6/ tasuta pärandile tehtud kulutised.

TsE nõuab veel, et jagamatust pärandist tulevad eraldada kõik sihtmäärangud⁵⁰.

Jagamisele ei kuulu pärandaja poolt⁵¹ või kaaspärijate üksmeelse otsuse alusel jagatud varad.

Pärandvara täpne kindlaksmääramine on väga olulise tähendusega, mistõttu see peab toimuma ka kindlas korras ja selliselt, et tõesti kõik pärandisse kuuluvad varad saaksid tuvastatud. See on võimalik inventuuri tegemisega, millega registreeritakse kõik varad üksikasjaliselt. Seda korda pole BES küll täpselt ette näinud, kuid see tee on ainukene pärandi koostise täpseks tuvastamiseks⁵².

49

Lex.cit., § 2692, märkus.-TsE § 851.

50

Lex.cit., ib., p.3.

51

BES § 2694.

52

Lex.cit., § 2656.

Ex libl. univ. Tart.

2.- Juurdearvamine /collatio/- Juurdearvamiskohustuse all mõistetakse pärijate kohustust kõrvaldada kaaspärijate vaheline ebavõrdsus, mis on tekkinud pärandaja poolt mõnele pärijale enne pärandi avanemist teatava osa andmisest, nende osade pärandile või pärija osale juurdearvamise ga⁵³. BES-s nimetatakse juurdearvamiskohustust ~~xii~~ pärijate poolt saadud pelosade juurdearvamiseks pärandile⁵⁴.

Mainitud instituudi otstarve seisneb selles, et mitte soodustada üksikuid pärijaid, kes pärandajalt viimase eluajal on saanud teatavaid soodustusi, võrreldes teiste pärijatega. Juurdearvamiskohustus lasub ainult pärijail ja saaduda osade juurdearvamiseks pärandile pole kohustatud isik, kes ei esine pärijana⁵⁵. Siinjuures ei tehta vahet, kas isik pärib seaduse või testamendi alusel⁵⁶. Selles suhtes on TsE-s tehtud muudatus ja juurdearvamiskohuslikuna esineb seal ainult seadusjärgne pärija⁵⁷. Eesti- ja Liivimaa linnaõigused tunnevad erandina juurdearvamiskohustust nende laste

53

Erdmann, op.cit., lk. 470.-Windscheid, op.cit., lk. 515.-BES § 2745.-TsE § 865.

54

BES III raamat, 8. tiitel, 3. peatükk.

55

Lex.cit., § 2745.

56

Lex.cit., § 2745.

57

Ib.

TsE § 865, lg. 1.

suhtes, kes pole oma pärandiosa kätte saanud, vaid siis, kui vane-
ma poolt on sõnaselgelt väljendatud, et vastav annak kuulub päran-
dile juurdearvamisele⁵⁸.

BGB järgi on juurdearvamiskohuslikud nii seadusjärgsed pärijad,⁵⁹
kui ka testamendi- ja lepingujärgsed pärijad, ning samuti asepäri-
jad⁶⁰. Testamendi ja ~~seadus~~lepingu järgsed pärijad esinevad juurdearvamis-
kohuslikena ainult siis, kui:

1/ testamendis või pärimislepingus neile määratud osad suh-
tuvad üksteisesse samuti kui nende seadusjärgsed pärimisosad või

2/ pärandaja tõenäoline tahe oli neid allutada juurdearvamisko-
hustusele⁶¹.

Juurdearvamiskohuslikud on kõik alanejad⁶². Nende
hulka kuuluvad ka adoptiivlapsed, kes on kohustatud juurde arvama
ainult peale adopteerimist saadud varad⁶³. Pole oluline, kas alane-
jad on pärandajaga sugulased ühekauguselt või erinevais astmeis⁶⁴.

58

BES § 2751.

59

BGB § 2050, lg. 1.

60

Lex. cit., §§ 2052, 2051, lg. 2. - C o s a c k, K., Lehrbuch des
Deutschen bürgerlichen Rechts, Bd. II, 6. Aufl., Jena 1913,
lk. 808.

61

Ib. - Lex. cit., § 2052.

62

BES § 2745. - TsE § 865, lg. 1.

63

Erdmann, op. cit., lk. 471 ja nota 5 sames.

64

BES § 2746.

On juurdearvamiskohustusele allutatud pärija surnud, siis oleneb tema järeletulejate /pärijate/ juurdearvamiskohustuse ulatus sellest, kas nad astuvad oma eelkäija asemele transmissio või ius representationis'e alusel. Astuvad nad oma eelkäija asemele nende õiguse /ius representationis/ alusel, peavad nad pärandile juurde arvama kõik, mis nad ise on pärandajalt saanud ja samuti kõik, nende eelkäijale antud, kui nad on viimase pärijad⁶⁵. Astuvad nad oma eelkäija asemele transmissio alusel, tuleb neil pärandile juurde arvata ainult nende vanemale antud eelosa⁶⁶.

Eelpool on juba mainitud, et Eesti- ja Liivimaa linnaõigused tunnevad juurdearvamiskohustust oma pärandiosa veel mitte kättesaanud laste suhtes erandina⁶⁷. Kuid sellest erandist on omakorda veel kaks erandit. Esiteks kuuluvad pärandile juurdearvamisele kinged, mis üleelanud abikaasa on teinud jagamatust pärandist lastele. Nende kingete hulka ei arvata kulutusi, mis on seoses lapsele seisusekohase kasvatusena andmisega ja samuti tütardele antud kaasavara. Teiseks alluvad ainult Tallinnas juurdearvamiskohustusele tütarde kaasavarad, kui jagamise ajal mõni tütardest pole veel abi-

65

Lex, cit., § 2747.

66

TsE § 866.-Erdmann, op. cit., lk. 472.

67

BES § 2752.

68
elus .

Juurdearvamiskohuslikud BGB järgi on kõik seadusjärgsete pärijatena esinevad alanejad⁶⁹. Alanejate hulka kuuluvad ka adopteeritud ja seadustatud lapsed, kusjuures need on kohustatud pärandile juurde arvama tulud, mis nad on saanud pärandajalt peale adopteerimist või seadustamist, välja arvatud pärandaja vastupidise korralduse puhul tulu andmisel⁷⁰.

Saab mõni eelkäija pärijaks oma eelkäija surma tõttu, lasub temal juurdearvamiskohustus samas ulatuses kui tema eelkäijal, olenemata sellest, kas ta astub väljalangenu asemele transmissio või ius representationis'se alusel. Samuti pole oluline, kas ta on pärijalt, kelle asemele ta astus, midagi on saanud või mitte⁷¹. Juurdearvamiskohuslik on ka mõnele pärijale määratud asepärija esimese väljalangemise korral ka siis, kui ta ise polegi alaneja. Siiski pole ta õigustatud nõudma juurdearvamist. Igal juhul ei tohi ta rohkem pärida kui oleks pärinud tema eelkäija alaneja⁷². Kaugema astme alaneja pole kohustatud pärandile juurde ar-

68

Ib.

69 Ib.
BGB § 2050, lg. 1.

70
Lex. cit., § 2053, lg. 2.

71 Ib., § 2051, lg. 1.

72 Ib., lg. 2. - Windscheid, op. cit., lk. 529.

vama seda, mis ta on saanud pärandajalt enne teda eestavate alanejate äralangemist, kuivõrd pärandaja pole seda vastupidiselt määranud⁷³.

Eelosade juurdearvamist on õigustatud nõudma kõik juurdearvamiskohuslikud alanejad⁷⁴. Erandina on siinkohal leidnud soodustamist ühelanud abikaasa, kes pretendeerib koos alanejatega lapseosale ning võib nõuda juurdearvamist, ilma et ta omalt poolt midagi pärandile juurde arvaks⁷⁵. Nagu selgub ka BES-e §-st 2750, toimub pärandile juurdearvamine ainult alanejate huvides ja mitte teiste huvides, kuigi nad oleksid testamendis koos pärijaiks nimetatud⁷⁶.

Millised pärijate poolt varem kättesaadud osad kuuluvad juurdearvamisele pärandile, on täpselt määrateldud nii BES-s kui ka TsE-s. Siinjuures on lähtutud seisukohalt, et juurdearvamiskohustusele ei allu kõik pärandaja poolt tehtud kingitused või annetused, vaid ainult sellised, mille saamiseks oleksid õigustatud ka teised pärijad-alanejad.

Juurdearvamiskohustusele alluvad:

73

Lex.cit., § 2053, lg.1.

74

BES § 2750.

75

Ib.-TsE § 865, lg.2.-Erdmann, op.cit., lk.474.

76

Ib.

1/ naissoost alanejatele antud või lubatud mõrsjakink /Mitgabe/, olenemata sellest, kas abielu on juba lõppenud või kestab ta edasi, summas, mille võrra alaneja juurdearvamiskohustuse teostamise momendil on rikestunud. On ta mõrsjakinki pahatahtlikult vähendanud, ei võeta seda vähendamist tema väärtuse arvestamisel arvesse⁷⁷,

2/ tütarde kaasavam Liivi- ja Eestimaal, kui pärandi jagamise momendil osa tütardest on abielus ja osa vallalised ning pärijatena esinevad ainult tütred⁷⁸,

3/ isikliku majapidamise asutamiseks või kindla elujärje loomiseks antu⁷⁹,

4/ tavalised kinked⁸⁰, kui

a/ pärandajakohustas seda pärandile juurde arvama,

b/ mõni kaaspärijaist on kohustatud taolist kinget pärandile juurde arvama⁸¹,

c/ eelpoolnimetatud - §§ 2753 ja 2756 - põhjusil mõni kaaspärijaist on kohustatud saadu juurde arvama.

TsE lihtsustab ja ühtlustab neid sätteid, kuid toob siia ka

77

BES § 2753.

78

Lex.cit., § 2754.

79

Ib., § 2756.

80

Ib., § 2757.

81

TsE § 869.

olulise muudatuse, allutades juurdearvamiskohustusele alaneja hareduse ja elukutseks ettevalmistamise peale tehtud kulud, kuivõrd need ületavad pärandaja jõukusele vastava määra. Peale selle kuulub TsE järgi juurdearvamisele kõik, mis alanejad on pärandajalt saanud abiellumise puhul või elujärje sisseseadmisel. Nende sätetega on kõrvaldatud BES-e partikularism ja allutatud juurdearvamiskohustusele kogu tütarde kaasavara, aga mitte ainult osa sellest. Juurdearvamisele alluvad muud varalised tulud ainult siis, kui pärandaja tulu andmisel on seda määratud⁸².

Tavaliste kingete mõiste alla ei kuulu kinged, millel oli kindel siht või otstarve, nt. sünnipäevakingid jne.⁸³

Juurdearvamiskohustusele e i a l l u:

1/ mis lapsed on saanud tsiviil- või sõjaväeteenistusse astumiseks,

2/ alanejate kasvatuse ja koolitamise kulud, välj arvatud juhul, kui pärandaja need sõnaselgelt on allutanud juurdearvamiskohustusele,

3/ pärandaja poolt alanejale makstud alimendid⁸⁴ ja

4/ pärandaja poolt alanejale antud laen, mis arvestatakse pärandi

82

Lex.cit., § 868, lg. 2.

83

Erdmann, op.cit., lk. 476 ja nota 3 samas.

84

BES § 2758.

laenuna ja samuti in debio korral pärandaja poolt alanejale mõne võla katteks makstud summad⁸⁵.

Kõik, mis allub pärandile juurdearvamiskohustusele, on eelpool loetletud ja juurdearvamiskohustusele ei või allutada mingeid muid sammeid ega esemeid. Ainult surmapuhused kinked alluvad juurdearvamiskohustusele, kui nad vastavad nõudeile, mis kehtivad juurdearvamiskohustusele alluvate sammete ja esemete kohta⁸⁶.

Pärandi jagamise juures on leidnud hindamist ka laste töö vanemate majapidamises. Lapsed, kes täisealistena oma vanemaid ühises majapidamises on toetanud tööga või varaga, võivad vanemate pärandi jagamisel nõuda selle eest õiglast tasu, olgu siis, et nad on sellest tasust sõnaselgelt loobunud⁸⁷.

BGB järgi kuulub pärandile juurdearvamisele: tulu, mis:

- 1/ on saadud kaasavarana,
- 2/ on määratud alaneja ettevalmistuseks mõnele elukutsele,
- 3/ on antud alanejale sissetulekuna arvestamiseks.

P.p. 2 ja 3 all toodud toetused alanejale kuuluvad juurdearvamisele, kui nad ületavad pärandaja varanduslikule seisule vastava

85

Lex.cit., § 2759.-TsE § 371.

86

Erdmann, op.cit., lk. 476, 477.

87

Lex.cit., § 872.- E i n, E., Pärimisõigus Tsiviilseadustiku eelnõus, i.õigus, 1939, 4, lk. 187.

määra.

4/ pärandaja on andmise ajal määranud juurdearvamiseke pärandile⁸⁸.

Punktides 1-3 nimetatud kaaspärijale pärandaja poolt antud tulud ei allu juurdearvamiskohustusele, kui pärandaja on selle keelanud⁸⁹.

Juurdearvamiskohustus l a n g e b ä r a :

1/ pärandist loobumisega⁹⁰ pärandaja eluajal või pärandile kutsumisest loobumisega, kui pärija rahuldub juba saadud eelosaga⁹¹. Pärandist loobumine ei tohi kahjustada teiste kaaspärijate õigusi pärandile⁹² või sündosale⁹³,

2/ kui pärandaja on keelanud juurdearvamise⁹⁴. Ka see keeld ei tohi kahjustada pärijate õigusi⁹⁵. TsE järgi ei tohi see keeld kit-

88

BGB § 2050.

89

Ib., lg. 1.

90

TsE § 867.

91

BES § 2748, p. 1.

92

Lex. cit., § 2749.

93

TsE § 867, lg. 2.

94

Lex. cit., § 867, p. 2. - BES § 2748, p. 2.

95

Lex. cit., § 2749.

sendada kaaspärijate õigusi sundosale⁹⁶,

3/ kui juurdearvamiskohustusele alluvad esemed on hävinud il-
maljuurdearvamiskohuslike kaaspärijate süüta⁹⁷.

Juurdearvamiskohustusele alluvate esemete ja sammete väärtuse
tuvastamine on võimalik kahel viisil. Kui juurdearvamisele alluvad
soodustused arvestatakse väärtuses, mis neil oli nende vastuvõtmise
ajal, on meil tegemist nn. ideaaljuurdearvamiskohustusega. Arvestata-
kse nad aga väärtusega, mis neil on pärandi avanemise momendil, on
meil tegemist reaalkjuurdearvamiskohustusega⁹⁸.

BES jälgib siinjuures reaalkjuurdearvamiskohustuse põhimõtet. Eelosana saadud esemed võidakse nende olemasolu korral anda pärandisse või tasutakse nende pärandi avanemiseaegne väärtus⁹⁹. Järelikult tulevad pärandile juurde arvata ka kõik viljad, mis saadakse juurdearvamiskohustusele alluvaist esemest peale pärandi avanemist.

Samasuguse valikuvõimaluse kui BES annab ka TsE, lubades saadud esemed anda pärandisse või tasuda nende väärtus rahas. Kuid TsE järgi toimub pärandile juurdearvatavate tulude hindamine i d e a a l-

juurd96

TsE § 867, lg. 2.

97

Lex.cit., § 867, lg. 3. - BES § 2748, p. 3.

98

Erdmann, op.cit., lk. 477.

99

Lex.cit., §§ 2760, 2761.

juurdearvamiskohustuse põhimõttel, s.o. tulud hinnatakse nende andmiseaegse väärtusega¹⁰⁰.

Ka BGB on asunud seisukohale, et pärijale langenud hüvised arvestatakse pärandile juurdearvamisel nende andmiseaegse väärtusega¹⁰¹. On pärija saanud rohkem, kui on tema pärandiosa, pole ta kohustatud enamsaadut tagasi andma, Ülejäänud pärijate vahel ei võeta nende osade kindlaksmääramiseks enamsaadud pärija osa enam arvesse¹⁰². Kaaspärijad on omavahel kohustatud andma andmeid selle kohta, kui suures ulatuses neist keegi on allutatud juurdearvamiskohustusele¹⁰³.

BES ei anna meile otsest vastust selle kohta, kas juurdearvamiskohuslane peab kandma kahjud, mis on tekkinud tema süü läbi esemeile või langevad need kahjud pärandist mahaarvamisele. § 2755-s antud sättest mõtsjakingi kohta¹⁰⁴ ja §-st 2748¹⁰⁵ ning TsE §-st

100

TsE § 870.

101

BGB § 2055, lg. 2.

102

Lex. cit., § 2056.

103

Ib., § 2057.

104

BES § 2753: " . . . vorausgesetzt, dass nicht durch ihre eigene Schuld ein Verlust eingetreten ist."

105

Lex. cit., § 2748, p. 3. / "wenn die der Einwerfung unterworfenen Objecte ohne Schuld des zur Einwerfung verpflichteten Miterben untergegangen sind".

867 p.3. järelduvalt võib siiski arvata, et juurdearvamiskohuslane peab tasuma tema süü läbi tekitatud kahjud, mille võrra juurdearvamisele kuuluv ese on oma väärtuse kaotanud.

BGB-s arvatakse iga kaaspärija osale juurde tema poolt juurdearvatav osa. Kõik juurdearvamised liidetakse pärandile, millisest kogusummast arvutatakse juurdearvamiskohustusele alluvate kaaspärijate pärandiosad¹⁰⁶.

106

BGB § 2055, lg.1.

§ 3. Pärandi tehniline jagamine.

1. Üldiselt.- Pole kaaspärijad leppinud kokku pärandi ühise kasutamise suhtes või on saabunud pärandi jagamiseks määratud tähtaeg ning pärandi koostis on tuvastatud: juurdearvamisele kuuluvad varad on pärandile juurde arvatud, tuleb asuda pärandi tegelikule jaotamisele.

Pärandi tegelik jagamine oleneb samuti kaaspärijate omavahelisest kokkuleppest. Saavutavad pärijad omavahel kokkuleppe pärandi jagamiseks, toimub pärandi jagamine kodusel teel. Ei saavuta pärijad kokkulepet pärandi jagamise läbiviimiseks, on mõned pärijad alaealised või seisavad eestkoste all muil põhjusil, toimub pärandi jagamine k o h t u l i k u l t¹⁰⁷.

K o d u s e jagamise puhul jagavad pärijad pärandisse kuuluvad esemed vastavalt omavahelisele kokkuleppele. Silmas tuleb ikkagi pidada norme, mis käsitlevad kinnisvarade jagamist, kuid samuti ka kaasomandit käsitlevaid eeskirju¹⁰⁸ ja pärandaja korraldusi¹⁰⁹. On mõni pärijaist alaealine või muidu eeskoste all, toimub kokkuleppeline pärandi jagamine vaestelastekohtu kaastegevusel. Vaestelaste-

107

BES § 2695.-TsE § 852.-TKS § 2024.

108

BES § 2698.-TsE § 853.-BES § 2706.

109

Lex, cit., § 2698.

kohtu otsus, millega kinnitatakse pärandi jagamine, tuleb esitada veel vastavale jaoskonnakohtunikule kinnitamiseks¹¹⁰.

2. Kohtulik jagamine.- Pärandi jagamise hagi tuleb esitada jaoskonna- ringkonnakohtule, kelle piirkonnas toimetati pärandus- asju. Kuulub pärandi hulka ka k i n n i s v a r a, esitatakse päran- di jagamise hagi jaoskonna- või ringkonnakohtule, kelle piirkonnas asub kinnisvara või mitme kinnisvara puhul üks neist¹¹¹. Jaoskonna- kohtunikule alluvad jagamise asjad, kui pärandi väärtus on alla 1000 krooni, teised asjad aga ringkonnakohtule¹¹².

Kui pärandi jagamine allub ringkonnakohtule ja pärijad taha- vad seda lahendada rahulikult teel, kuid ei suuda siiski omavahel kokkuleppele jõuda, võivad nad enne asja alustamist ringkonnakohtus pöörata palvega j a o s k o n n a k o h t u n i k u poole, et see koostaks pärandi jagamise kava ja esitaks siis vastuvõtmiseks pärijaile¹¹³. On pärijad jaoskonnakohtuniku poolt koostatud kavaga nõus, kinnitab kohtunik selle ja annab pärijaile otsusest teada allkirja vastu. Pole pärijad selle kavaga rahul, lõpetab jaoskonna- kohtunik asja ja pärijaile jääb võimalus nõuda pärandi jagamist

110

Ib., § 2695.

111

TKS § 2024¹.

112

RT 1920, 119/120, 228 ja 1925, 171/172, 85.

113

TKS § 2024².

tavalises korras ringkonnakohtus¹¹⁴.

On ringkonnakohtule esitatud hagi pärandi jagamiseks, kutsutakse kõik kaaspärijad tavalises es kutsekorras välja¹¹⁵ ja esimees teeb ühele kohtuliikmele ülesandeks pärandi jagamine läbi viia¹¹⁶. Pärandi jagamise projekti koostamise võib ettekandja -kohtuliige teha ülesandeks ka notarile¹¹⁷ või isikule, kelle kaaspärijad on selleks valinud¹¹⁸. Ei lepi kaaspärijad kokku pärandi jagamisprojekti koostaja isikus, määrab selle kohtunik ise pärijate hulgast¹¹⁹. Nimetatud isiku ülesandeks jääb pärandi koosseisu tuvastamine ja jagamise projekti koostamine¹²⁰, kusjuures ta peab projektile liisama põhised¹²¹. Pärandisse kuuluvate varade üleskirjutamist teostab notari üksinda või koos kohtupristaviga ja asjatundjatega¹²². tavalises korras. Pärandisse tulevad arvata ka kõik pärandil lasu-

114

Lex.cit., § 2024³.

115

Ib., § 1410.

116

Ib., § 1411.

117

Ib., § 1412.

118

Ib., § 1413.

119

Ib., § 11414.

120

Ib., § 1413.

121

Ib., § 1417.

122

Ib., § 1415.

vad kohustused ja saadaolevad võlad¹²³. Vaided pärandi üleskirjutamise ja hindamise vastu tulevad esitada ringkonnakohtule 2 nädala jooksul, arvates üleskirjutamise või hindamise päevast¹²⁴.

3. Vallasvara jagamine. - Nii kohtuliku kui ka koduse jagamise juures tuleb silmas pidada kaasomandi jagamist käsitlevaid sätteid ja pärandi jagamist reguleerivaid erisätteid¹²⁵, kusjuures ei tohi ka mööda minna pärandaja enese poolt tehtud korraldustest pärandi jagamise kohta¹²⁶.

Kõik pärandis sisalduv raha ja muud asendatavad asjad jagax, samuti nõudeõigused rahale või muile asendatavaile asjadele, jagatakse pärijate vahel vastavalt nende osadele ja igauks kaaspärijaist saab oma osale vastavas hulgas raha või asendatavaid asju¹²⁷. Pole pärijate osad kindlaks määratud, jagatakse pärand nende vahel vastavalt peade arvule¹²⁸.

On tegemist asendamatute asjadega, võivad kaaspärijad, kui nad nendel asjade jagamise üle omavahel kokkulepet ei suuda saavuta-

123

Ib., § 1416.

124

Ib., §§ 1418, 1202.

125

BES § 2699.

126

Lex. cit., § 2698.

127

Ib., § 2700.

128

Ib., § 2698.

129
da; ja asju jagada pole võimalik:

1/ müüa asi sellele endi seast, kes pakub enim ja siis saadud raha omavahel jagada,

2/ hinnata esemete väärtus ja otsustada loosiga, kellele asjad jäävad,

3/ müüa enampakkumisel ning saadud raha endi vahel jagada.

Erinormeeringud on ürikute kohta, mis omavad tähtsust kogu pärandi suhtes, nagu nt. perekonnadokumendid jne. Üldreeglina ei kuulu need jagamisele. Eesti- ja Liivimaal ~~kuuluvad~~ pole lesknaine kohustatud neid ürikuid oma eluajal pärijaile üle andma. Nimetatud ürikud langevad perekonna vanimale liikmele kui perekonnapeale.¹³⁰ Eesti- ja Liivimaa linnaõiguste järgi saab ürikud endale see, kes pärib suurima osa pärandist. Võrdsete osade korral otsustab loos, kellele ürik jääb. Tallinnas tulevad dokumendid pärijate vahelise kokkuleppimatuse korral deponeerida ametasutisse.¹³¹ On ürikud seotud tihedalt mingi kinnisvaraga, siis jäävad nad sellele pärijale, kellele langes vastav kinnisvara.¹³² Ürikute valdaja pärija on kohustatud teiste pärijate nõudmisel neile võimaldama vaadata ürikuid

129

Ib., § 2701.

130

Ib., § 2731.

131

Ib., § 2732.

132

Ib., § 2734.

ja neist ärakirju valmistada ¹³³ .

TsE on korraldanud pärandiesemete jagamise alljärgnevalt.
Pärijail on võrdsed taotlused pärandiesemete kohta ¹³⁴ .Esemed jaotatakse nii mitmesse ossa,kuipalju on pärijaid või nende asemele astuvaid tüvikondi ¹³⁵ .Kui ese kaotaks oma väärtust jagamise tõttu oluliselt,tuleb ta määrata jagamatult ühele pärijale.Kui kellelegi asja andmise kohta ei jõuta kokkuleppele,müüakse asi ära ja saadud raha jagatakse pärijate vahel ¹³⁶ .Müüki võib teineta ka enampakkumise teel,kui pärijad ei jõua omavahel müügi suhtes kokkuleppele,kusjuures kohus otsustab,kas enampakkumine korraldada avaliiult või sinult pärijate vahelisena ¹³⁷ .Oma loomult kokkukuuluvaid esemeid ei või eraldada,kui üks pärijaist on selle vastu.Müügile ei või määrata perekonnakirju või muud esemeid,millele on eriline mälestusväärtus,kui mõni pärijaist seda ei soovi ¹³⁸ .

Saksa õiguses kuuluvad vallasasjad pärijate vahel jagamisele nende pärandiosadele vastavalt.Jagamisele ei tule perekonna või

133

Ib., § 2733.

134

TsE § 854, lg.1.

135

Lex.cit., § 855, lg.1.

136

Ib., § 856.

137

Ib., lg.3.

138

Ib., § 857.

pärandaja suhtes isiklikku tähtsast omavad kirjalikud dokumendid, samuti sellised, mis omavad tähtsust kogu pärandi kui terviku suhtes. Sellised dokumendid jäävad ühiskasutusse ¹³⁹.

4. Kinnisvarade jagamine. - Et jagada kinnisvara pärijate vahel, tuleb ta hinnata. Ei saavuta pärijad hinnangu suhtes kokkulepet, toimetas hindamist kohus ¹⁴⁰. Et teada saada kinnisvara tõelist väärtust, võib teda pakkuda enampakkujale, kuid pärijaile jääb selle hinna juures ikkagi eesõigus. On sellest huvitatud ka alaealised või muil põhjusil eestkoste all seisvad ~~isik~~ pärijad, võib see toimuda vaid vaestelastekohtu loal ¹⁴¹. Kui kinnisvara antakse hinnatud summa alusel ühele pärijale, peab teistele pärijaile nende osad rahast tasuma. Tasumine võib toimuda sularahas maksmisena või ka pärandivõlana kinnisvarana püsima jäämisena ¹⁴². Kinnisvara jagamine on võimalik seaduse poolt lubatud ulatuses ¹⁴³. Nii ei või linnades majasid ega maatükke jagada ilma linnavalitsuse loata ¹⁴⁴. Ei saavuta pärijad kinnisvara jagamise luba, langeb see ühele pärijaist

139

BGB § 2047.

140

BES § 2702.

141

Lex.cit., § 2704.

142

Ib., § 2705.

143

Ib., § 2706.

144

Ib., § 2723 ja märkus samas.

ja viimane maksab teistele nende osad välja. Ei saavuta pärijad selles suhtes kokkulepet, müüakse kinnisvara ja saadud raha jagatakse pärijate vahel¹⁴⁵.

Kuulub kinnisvara jagamisele kahe pärija vahel, siis on ühe pärija hinnangu alusel teisel pärijal 8 päeva jooksul õigus hinnangu alusel kinnisvara omale saada või vastasel korral õigus saada, oma osa vastavalt hinnangule rahas. Eestimaa linnaõiguse järgi võib sellist pärijate vahelist hinnangut kasutada ka siis, kui konkureerivad rohkem kui pärijat. Sama õiguse alusel tuleb kinnisvara omandanud pärijal osad teistele välja maksta sularahas 4 nädala jooksul¹⁴⁶. Kinnisvara hidamise õigus kuulub pärijale, kes nõuab jagamist. Kui kumbki otseselt ei nõua pärandi jagamist, otsustab loos, kes kinnisvara hindab¹⁴⁷. Kui pärandaja korralduse kohaselt ei või kinnisvara võõrandada ja pärijad ei jõua omavahel kokkulepele, kellele kinnisvara peab jääma, korraldatakse nende vahel enampakkumine ja enampakkumise alusel kinnisvara saaja on kohustatud teistele pärijaile nende osad rahas tasuma¹⁴⁸. Peab kinnisvara jääma pärijate ühiskasutusse ja pärijad ei suuda selle üle kokku

145

Ib., § 2724.

146

Ib., § 2725.

147

Ib., §§ 2726, 2725.

148

Ib., § 2728.

leppida, tuleb pärijail anda kinnisvara üürile, rendile või seda lasta valitseda. Üürist, rendist või valitsemist saadud sissetulekud tulevad pärijate vahel vastavalt nende osadele jagada¹⁴⁹.

Eelpool mainitud normid kinnisvarade jagamise kohta kehtivad ka laevade kohta Eestimaa linnaõiguse kehtepiirkonnas¹⁵⁰.

Talundite ~~kokku~~ jagamisel tulevad eraldada võlgadega koormatud talundid eraldada võlgadega koormamata talunditest. Võlgadega koormatud talund tuleb võlgadest enne jagamist vabastada sel teel, et võlad tasutakse pärandi ülejäävast osast ja alles sellele võib järgneda võlgadevaba talundi jagamine¹⁵¹. Pärast pärandi avanemist talundist saadavad kasud kui ka temaga seoses olevad kulud kantakse kõigi pärijate poolt vastavalt nende osadele¹⁵². Kui pärandaja pole määranud talundi väärtuse, tuleb ta hinnata¹⁵³. Talundi saamisel on eesõigus mmespärijail nasipärijate ees ja abielulistel naispärijail vallaliste naispärijate ees¹⁵⁴. On pärandajalt järeljäänud pärandi hulgas mitu talundit, võivad pärijad kokku leppida,

149

Ib., § 2729.

150

Ib., § 2730.

151

Ib., § 2707.

152

Ib., § 2708.

153

Ib., § 2709, 2702, 2703.

154

Ib., §§ 2710, 2711.

kellele jäävad üksikud talundid vastavalt nende pärandiosadele. Ei saavuta nad selle üle kokkulepet, toimub talundite jaotus nende vahel tevelises korras hindamise alusel¹⁵⁵. Kui pärijaiks on kaks venda või üldse kaks meepärijat, siis on vanem neist kohustatud hindama talundi ja nooremal on kuue kuu jooksul õigus võtta omale kas talund vanema poolt tehtud hinna eest või jätta see sama hinnangu alusel vanemale pärijale. Hinnangu tegemiseks on vanemal pärijal aega kuus kuud¹⁵⁶. On pärijaiks rohkem kui kaks meesisikut, siis hindavad nad talundi ühiselt ja otsustavad loosiga, kelle omandiks talund jääb¹⁵⁷. Sama kord kehtib Liivimaal ka siis, kui pärijaiks on kaks või rohkem õde või kaks või rohkem õdede-vendade järeletulejaid omavahel¹⁵⁸. Mees- ja naispärijate ühesegse olemasolu korral on meespärijail talundi hindamise õigus, kuid naispärijad võivad nõuda talundi kohtulikku hindamist või hindamist avaliku pakkumise teel, kui nad pole rahul meespärijate poolt tehtud hinnanguga¹⁵⁹. On pärijaiks lapsed mitmest abielust, siis jääb talund

155

Ib., § 2712.

156

Ib., § 2713.

157

Ib., § 2714.

158

Ib., § 2715.

159

Ib., § 2716.

pärändaja varasemast abielust või ka viimasest abielust lastele ¹⁶⁰.

TsE rajaneb selles osas kehtival õigusel ja muudatused haaravad vaid partiklaarõiguste ühtlustamist.

BGB järgi jagatakse kinnisasjad vastavalt eriseadustes analdatud sätetele, kuna üldiselt tulevad rakendamisele vallasvara suhtes käivad normid. Ainult talundite suhtes on erimäärang. On pärandaja määranud, et talundi peab saama üks pärijaist, siis arvatakse pärandaja hinnangu puudumisel talund tema toogiväärtuse alusel pärandisse. Talundi toogiväärtuse moodustab puhastulu, mida ta, annab korrapärase ja normaalse majandamise puhul. ¹⁶¹

TsE 1936. a. eelnõus oli ette nähtud erikord põllumajanduslikkude kinnisvarade jagamiseks. Sellega taheti vältida talundi tükeldamist ja ülevõlastamist. Jagamisele tulev talund hinnatakse ühes põllumajandusliku inventariga madalamalt tema turuhinnast, nimelt keskmise puhassaagiväärtuse järgi viimase viie aasta jooksul, korrutades seda väärtust 16 2/3-ga. Kui niimoodi pole võimalik hinda kindlaks määrata, siis loetakse see hind võrdseks kolme neljandiku turuhinnaga ¹⁶².

Kui pärandaja ise pole määranud, kes tema pärijatest peab

160

Ib., § 2717.

161

BGB §§ 2049, 2047.

162

TsE 1936. a. § 821.

saama põllumajandusliku kinnisvara ühes inventariga ja kui kaaspärijad ise selle kohta kokku ei lepi, siis määrab kohus pärandi jagamisel kinnisvara ühes inventariga sellele pärijatest, kes isiklikult põllupidamiseks on k o h a s e m, kui aga seesugust ei leidu, siis selle, kes kaaspärijatele nende osad kohe või kõige rutemini välja maksab, või kui neid on mitu, siis sellele, kellel on rohkem lapsi, ja kui seesugust ei leidu, siis vanemale neist. Ühesugustel tingimustel on eesõigus sellel pärijal, kelle enese või kelle abikaasa omandis ei ole põllumajanduslikku kinnisvara¹⁶³. Edasi on ette nähtud kohtu poolt väljamaksmise kohustuse ajatamise võimaluse mitte üle kümne aasta hüpoteegilisel kindlustusel¹⁶⁴ ja rahalise osa täiendamist, kui pärija, kes jagamisel talundi sai alla turuhinna, ta tervelt või osalt ära müüb enne kümne aasta möödumist¹⁶⁵.

163

Lex., cit., § 822.

164

Ib., § 823.

165

Ib., § 824.

O s u n d a t u d t e o s e d

1=====

1. C o s a c k , K., Lehrbuch des Deutschen bürgerlichen Rechts, Bd.II, 6. Aufl., Jena 1913.
2. E r d m a n n , E., System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland, Bd.III, Riga 1892.
3. E i n , E., Pärimisõigus Tsiviilseadustiku eelnõus, i. Õigus, 1939, 4, lk.177-188.
4. G r ü n t h a l , T., Riigikohtu Tsiviilosakonnas 1938.a.lahenda- tud küsimused, Tallinn, 1939.
5. W i n d s c h e i d , B., Lehrbuch des Pandektenrechts, Bd.III, 9. Aufl., bearbeitet von Dr.Th.Kipp, Frankfurt am Main 1906.
6. B i s c h e r , O. u. E b e r t , E., Bürgerliches Gesetzbuch, 11. Aufl., München 1921.
7. B a l t i E r a s e a d u s = B E S.
8. B ü r g e r l i c h e s G e s e t z b u c h = B G B.
9. T s i v i i l k o h t u p i d a m i s e s e a d u s = T K S.
10. T s i v i i l s e a d u s t i k u e e l n õ u 1939.a. $\frac{1}{2}$ T s E.
11. T s i v i i l s e a d u s t i k u e e l n õ u 1936.a.